

Facket för kultur,
kommunikation
och kreativ sektor

”Vad krävs för att en boksamling ska kunna kallas skolbibliotek?”

En rapport om skolbibliotek, vad de ska vara bra för,
vad som hotar dem och vad vi behöver göra för att ha
dem kvar och kunna dra nytta av dem

DiK

Förord

Bemannade skolbibliotek förbättrar elevernas läsning och språkförståelse. De förbättrar måluppfyllnad i skolan och ger ovärderliga kunskaper i medie- och informationskunskap (MIK). Dessutom jämnar de ut förutsättningarna för eleverna. Listan på vad ett skolbibliotek med utbildad bibliotekariekompetens bidrar med kan göras lång. I grunden handlar det om att värna och stärka demokratin. Ändå ser tillgången på bemannade skolbibliotek väldigt olika ut, beroende på var en elev bor, vilken skola hen går i och vem som driver skolan. Det är både anmärkningsvärt och oacceptabelt.

Trots ett gott kunskapsunderlag hålls utvecklingen tillbaka. Det vanligaste missförståndet är att ett skolbibliotek bara är ett rum med böcker, en syn som bland annat saluförs av Friskolornas Riksförbund. En annan är att små skolor per definition har svårare att lösa bemanningen av sina skolbibliotek än vad större skolor har. En bild som SKR, men inte de berörda kommunerna, gärna målar upp.

Denna rapport slår hål på föreställningen om att det företrädesvis skulle vara de små skolorna som inte klarar av att bemanna sina skolbibliotek. Det tycks snarare vara en fråga om huruvida skolledningen förstår de bemannade skolbibliotekens pedagogiska bidrag och väljer att prioritera det.

Rapporten visar även tydliga skillnader mellan kommunala och fristående skolor. Bland de elever som går i en kommunal skola har 31 procent tillgång till ett skolbibliotek som är bemannat minst på halvtid. Motsvarande siffra för de elever som går i en fristående skola är 17 procent. Med tanke på att de fristående skolorna är överrepresenterade bland de större skolorna, kan denna skillnad knappast skyllas på bristande elevunderlag, utan reflekterar snarare vad man prioriterar eller prioriterar bort.

Lagen måste garantera alla elever tillgång till ett bemannat skolbibliotek. Dessutom måste skolbibliotekens bidrag till det pedagogiska arbetet in i statistiken. Det första kräver riksdagsbeslut. Det andra kan regeringen på egen hand stoppa in i regleringsbrev och förordnings-
texter. Det är hög tid för landets politiker att agera. Varenda elev måste få tillgång till ett bemannat skolbibliotek – nu.

Anna Troberg, förbundsordförande i DIK

”Det är hög tid för landets politiker att agera. Varenda elev måste få tillgång till ett bemannat skolbibliotek – nu.”

Innehåll

”Vad krävs för att en boksamling ska kunna kallas skolbibliotek?”	5
Skolbibliotekens uppdrag	7
Synen på skolbibliotekens uppdrag har betydelse.....	9
Tillgång till bemannade skolbibliotek.....	13
Skolor med ett bibliotek som är bemannat på minst halvtid	14
De 100 största skolorna	16
Skolbibliotek på kommunala och fristående skolor	16
Kompetens på de bemannade skolbiblioteken	20
Förslag från utredningen om bättre skolbibliotek	22
Ändamålsenliga skolbibliotek till alla elever	22
Former för samverkan om skolbiblioteksverksamhet	23
Kompetens inom skolbibliotek.....	24
Statistik om skolbibliotek	24
SKR och Friskolornas riksförbund bromsar förslag om tydligare krav på skolbibliotek.....	25
Skolor, skolhuvudmän och samarbetsorganisationer.....	25
Sveriges kommuner och Regioner	26
Enskilda kommuner	28
Friskolornas riksförbund.....	30
Idéburna skolors riksförbund	31
Både enskilda kommuner och idéburna skolor är positiva till skarpare krav på skolbibliotek, SKR och Friskolornas riksförbund är negativa.....	31
DIK:s synpunkter på utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning	32
Synliggör skolbiblioteken i statistiken	33
Det här säger skolbibliotekarierna själva	34
Slutsatser och förslag	36
Referenser	38
Bilaga	39

Om DIK

DIK är facket för alla som arbetar eller studerar inom kultur, kommunikation eller kreativ sektor. DIK har cirka 20 000 medlemmar runt om i landet och ingår i Saco, Sveriges akademikers centralorganisation. DIK är partipolitiskt obundet.

Författare: Johan Enfeldt på uppdrag av fackförbundet DIK i samarbete med den progressiva tankesmedjan Arena Idé

Layout: Kajsen Burell, Printempo

Omslagsbild: Doug Olson, Mostphotos

DIK 2022:3

”Vad krävs för att en boksamling ska kunna kallas skolbibliotek?”

I högtidstal, partiprogram och politiska debatter hyllas ofta skolbiblioteken och betydelsen av skolbibliotekarier som kan öppna dörrar och väcka läslust. Fortfarande råder tämligen bred politisk enighet om höga ambitioner för skolbibliotek. Närmare den egentliga verksamheten pågår tyvärr ofta en helt annan diskussion. Där lever skolbiblioteken ofta i en kontext som handlar om hur låga ambitionerna för biblioteken kan vara. Tvärt emot högtidstalen om vikten av läsning och bildning. Hur har vi kommit dit, och hur illa är det?

När Kungliga biblioteket utkom med rapporten *Skolbibliotek 2012* (Kungliga biblioteket 2013) ställde utredaren bakom, Cecilia Ranemo, frågan: *Varför blev det en debatt om ”lägsta nivå”?* Hennes slutsatser då var dels att alltför få ser skolbibliotekens många funktioner, dels att alltför få förstår vikten av dem.

Sedan dess har det gått tio år och läget har snarast förvärrats. Den myndighet som kontrollerar att skolorna sköter sig, alltså har undervisning, lokaler och personal som uppfyller de krav skattebetalarna har rätt att ställa, är Skolinspektionen. Om det är illa ställt med tillgång till eller kvalitet på skolbiblioteket på en skola kan myndigheten agera. Så är det i alla fall tänkt. I verkligheten ser det annorlunda ut. På myndighetens hemsida finns en sektion med svar på vanliga frågor (Skolinspektionen 2022). En av frågorna lyder.

”Vad krävs för att en boksamling ska kunna kallas skolbibliotek?”

Skolinspektionen svarar: ”Det finns inga krav på hur många volymer ett skolbibliotek ska innehålla. Det är däremot viktigt att skolbiblioteket kan användas i den dagliga undervisningen.”

Frågan handlar om en *boksamling* och svaret om antalet *volymer*. Behovet av skolbibliotekarie nämns varken i fråga eller svar. Risken att en skola drabbas av kraftfulla sanktioner eller ens kritik från Skolinspektionen för att den har ett undermåligt skolbibliotek blir med så lösliga regler rimligen liten.

Utredningen *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3 2021), gör samma påminnelser om skolbibliotekens betydelse och funktion som Kungliga biblioteket gjorde tio år tidigare, men utredningen larmar också tydligt om att vi måste skapa tydliga regler för vad ett skolbibliotek ska vara. Citaten från kommunala tjänstemän och rektorer i utredningen är nedslående:

”Vad är det minsta möjliga bibliotek jag får ha utan att Skolinspektionen kritiserar det?”

”Hyllor kommer alltid före bibliotekarie.”

Orsaken till att vi hamnat i det här läget står ytterst att finna i skollagen. Visst skulle det hjälpa med en ökad medvetenhet om skolbibliotekens betydelse och skolbibliotekens många funktioner, men det är ytterst lagen som sätter golvet. I skollagens 2 kap. 36 § definieras de krav på skolbibliotek som skolor och huvudmän har att förhålla sig till. Där står endast följande:

”Eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.”

Skolinspektionens icke-svar om kraven på en boksamling är en direkt konsekvens av skrivningen i lagen: ett skolbibliotek kan vara en boksamling, och det finns inte ens några krav på hur många volymer den ska innehålla. En skolutvecklare som citeras i utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning beskriver konsekvenserna för verksamheten av detta minst sagt lågt satta golv:

”Skolbibliotekarier är inte något man tänker på ens i andra eller tredje hand. Skollagen gör att man bryr sig om rum, och inte funktion.”

Förklaringen till att det bara är 43 procent av landets grundskoleelever som har tillgång till ett skolbibliotek som är bemannat på minst halvtid är alltså inte självklart brister i kunskap om skolbibliotekens betydelse (SOU 2021:3 2021, s. 82).

Oavsett lagens krav skulle väl de politiker som beslutar om budget för skolan kunna prioritera skolbibliotek? I teorin är det naturligtvis så, men i praktiken är det svårare. Sättet vi styr och fördelar budget till skolan i dag gör det svårt för de folkvalda att rikta pengar på det sättet. Politiker beslutar om budget, vilket för de flesta skolor innebär att de får ett beslut om skolpengen, alltså medel per elev, för kommande kalenderår. Besluten om hur pengarna ska användas ligger sedan ute på respektive skola. Där avgörs vilken personal som pengarna ska räcka till och vilka inköp som ska göras. Det gäller oavsett om det handlar om kommunala eller fristående skolor. Den stora skillnaden är att de folkvalda har insyn i hur pengarna används i de kommunala skolorna och att de där också kan vara säkra på att pengarna stannar på respektive skola. En fristående huvudman är fri att fördela den skolpeng som kommit till en skola också till andra skolor i koncernen, till vinstutdelning eller till helt andra verksamheter.

Med lokalerna för bibliotek är det lite bättre, åtminstone när det handlar om kommunala skolor. Där har de folkvalda politikerna både ansvar och inflytande eftersom de beslutar om hur de kommunala skolorna byggs, renoveras eller byggs om. Tillräckligt stora och ändamålsenliga ytor för bibliotek i kommunala skolor är fortfarande något som den lokala politiken har inflytande över.

Att vi fortfarande har en diskussion som så ofta handlar om den lägsta nivån kan dock varken skyllas enbart på okunskap om skolbibliotekens betydelse eller på snåla politiker. Lagstiftningens utformning spelar en avgörande roll.

Skolbibliotekens uppdrag

I dag innehåller skollagen (Skollag 2010:800 2022), som vi har sett ovan, inte någon definition av begreppet skolbibliotek. Det enda som står skrivet om skolbibliotek i lagtexten är att elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek. Ett sätt att se på konsekvenserna av detta är att skolor och skolhuvudmän får svårt att veta vilka krav som ställs. Ett annat att konstatera att det faktiskt inte finns några egentliga krav.

Visserligen finns en skrivning i lagens förarbeten, propositionen som riksdagen behandlade, om att lagstiftaren med skolbibliotek avser ”en gemensam och ordnad resurs av medier och information” (Prop. 2009/10:165 2010). Skolbiblioteket ska också ingå i skolans verksamhet, ha till uppgift att stödja elevernas lärande och vara tillgängligt för både elever och lärare. Ytterligare precisering har gjorts av Skolinspektionen, den myndighet som kontrollerar om skolor sköter sitt uppdrag. När de granskar skolor är det dessa tre punkter som gäller (Skolinspektionen 2018):

- Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek i den egna skol-enhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan som gör det möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen för denna.
- Biblioteket omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier.
- Biblioteket är anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Utöver detta anger läroplanen att rektor har ansvar för att ”alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, bland annat skolbibliotek och digitala verktyg” (Skolverket 2011).

Företeelsen skolbibliotek är alltså förhållandevis oreglerad, men det finns trots det en etablerad praxis om vad ett skolbibliotek har för uppgifter. För tio år sedan gjorde Kungliga biblioteket en undersökning av läget i landets skolbibliotek och definierade då nio kriterier för vad ett välfungerande skolbibliotek gör (Kungliga biblioteket 2013):

1. undervisar elever i informationssökning
2. undervisar eleverna i källkritik
3. ordnar läsfrämjande aktiviteter
4. fjärrlånar vid behov
5. planerar medieinköp tillsammans med lärarna
6. deltar i planeringsmöten med lärarna
7. gör insatser för elever med lässvårigheter
8. hjälper med nivåanpassat material för skolarbetet
9. hjälper med nivåanpassat material för läsning utanför skolarbetet.

Rapporten sammanfattade att för att skolbiblioteket ska kunna fungera som en effektiv pedagogisk resurs bör alla eller de flesta av kriterierna ovan vara uppfyllda.

Bristen på reglering är dock bakgrunden både till likvärdighetsproblem och till olika uppfattningar om vad ett skolbibliotek ska vara. Aktuell statistik visar att tillgången till skolbibliotek är ojämnt fördelad, men i den här rapporten visar vi också att det inte enbart handlar om att olika skolor har olika förutsättningar. Ordentligt bemannade skolbibliotek finns ibland på skolor med få elever samtidigt som skolor med väsentligt större elevunderlag inte alls satsar lika mycket resurser.

Nu finns ett förslag från utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel om att skriva in en definition av skolbibliotekets uppdrag i skollagen (SOU 2021:3 2021). De föreslagna lagändringarna innebär i huvudsak tre skillnader mot i dag:

- Begreppet skolbibliotek definieras som ”en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och som ställs till elevernas och lärarnas förfogande”.
- Eleverna i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, sameskola, specialskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola ska, om det inte finns särskilda skäl, ha tillgång till bemannade skolbibliotek på den egna skolenheten.
- Skolbibliotekets syfte definieras i lagtext till ”att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet”.

I den här rapporten använder vi, liksom i den senaste forskningsöversikten om skolbibliotek från Kungliga biblioteket, den nya definitionen när vi diskuterar skolbibliotekens uppdrag (Gärdén 2017). Det innebär alltså att skolbibliotek har två huvudsakliga pedagogiska uppgifter:

- främja läskunnighet
- främja medie- och informationskunnighet.

Den andra punkten omnämns ibland som informationskompetens, och en viktig del inom området är källkritik.

Synen på skolbibliotekens uppdrag har betydelse

I den nu aktuella debatten om skolbibliotek, bland annat med anledning av utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel (SOU 2021:3 2021), är det vanligt att det sätts ett likhetstecken mellan skolbibliotek och barns läsning eller läsfrämjande. Ett tydligt exempel på detta var när Friskolornas riksförbunds vd Ulla Hamilton förklarade sitt förbunds hållning i Biblioteksbladet. Under rubriken ”Lugn och ro viktigare än detaljstyrning” utvecklar hon sin syn på skolbibliotek och på den aktuella utredningen och menar att det är ”självkänt att läsförmågan och läslusten ska sättas i centrum” (Hamilton 2021).

Det är självklart viktigt att elever har tillgång till böcker, digitalt och analogt. Läsning är en hörnsten i ett fungerande öppet samhälle. Och lusten till att läsa börjar, med rätt stöd och hjälp, i skolåldern. Skolbiblioteket kan vara ett viktigt verktyg för detta.

Nu är inte Friskolornas riksförbund ensamma om denna syn på bibliotek. Den går i stor utsträckning igen också när de politiska partierna kortfattat ger sin syn på skolbibliotek. Socialdemokraternas partistyrelse betonar i handlingarna till partikongressen 2021 att ”Skolbibliotek i alla skolor är viktiga för lärandet och en jämlik tillgång till bland annat litteratur, läromedel och digitala resurser” (Socialdemokraterna 2021). Liberalerna skriver på sin hemsida att ”Skolbiblioteken har en viktig roll för att barn och unga ska upptäcka litteraturen och läsglädjen” men säger inget om informationskompetens (Liberalerna 2022).

När Sveriges Radio frågade partiernas representanter i utbildningsutskottet om utredningsförslaget om krav på bemannade skolbibliotek var det med få undantag läsning som stod i fokus i svaren. Bara Miljöpartiets Annika Hirvonen, Centerpartiets Fredrik Christensson och Moderaternas Kristina Axén Olin lyfte skolbibliotekens betydelse för informationskompetens och förmåga till källkritik (Sveriges Radio 2021).

Det här innebär naturligtvis inte att kunskapen om detta saknas i partierna, men det är tydligt att den ena av skolbibliotekens pedagogiska uppgifter har en väsentligt större plats i debatten.

Den här synen på skolbibliotek medför flera risker.

- För det första så innebär en alltför ensidig syn på skolbibliotek som viktiga främst för läsning en risk för att skolbibliotekarier prioriteras bort i verksamheten. På en skola finns ju också annan personal – lärare – som har både kompetens om och ansvar för elevers läsning. Om informationskompetensuppdraget osynliggörs blir helt enkelt skolbibliotekariens kunskap mindre viktig.

- För det andra innebär en syn på skolbibliotekens roll där informationskompetensen osynliggörs att samarbete mellan skolbiblioteket och lärarna blir mindre vanligt.
- För det tredje är risken stor att politiska och ekonomiska prioriteringar som rör skolbibliotek reduceras till frågor om ytor och antal böcker, eller till frågan om fysiska böcker kontra digitala medier.

I masteruppsatsen *Avstånd och användning: En jämförande studie av lärares användning av skolbibliotek i undervisningen* studerade Tova Sandberg om det fysiska avståndet till skolbiblioteket påverkade lärarnas arbetssätt med detsamma, och i så fall hur. Hon studerade också hur det fysiska avståndet till skolbiblioteket påverkade samarbete mellan lärare och bibliotekarier samt om det fanns skillnader mellan hur lärare använde skolbibliotek beroende på om ett sådant finns på skolan eller en bit bort.

I undersökningen visade det sig att lärarna ser det läsfrämjande arbetet som biblioteket kan bistå med som ett sätt att överbrygga klyftan mellan de elever som inte läser självmant och de som gör det. Här är bibliotekariernas kompetens när det gäller val av lämpliga böcker viktig. Det gäller för lärare både med och utan skolbibliotek på den egna skolan. Däremot spelar avståndet roll för hur ofta eleverna kan komma till biblioteket och ta del av bibliotekariernas råd och vägledning. Elever som endast besöker ett externt bibliotek en gång i månaden eller ännu mer sällan kan omöjligt få samma personliga kontakt med bibliotekarien som de som har ett bibliotek på den egna skolan. Här är alltså avståndet avgörande. Ett eget bibliotek besöks oftare och här får bibliotekarien en chans att utveckla en personlig kontakt. Det gör att det blir lättare att hitta läsning som passar den enskilde eleven.

Resultaten av studien visade också hur lärare ser på skolbibliotekets olika uppgifter. Å ena sidan är det vanligt att lärare ser skolbibliotek som avgörande för elevers läsvanor och läslust, å andra sidan uppmärksammas skolbibliotekens andra pedagogiska uppgift – informationskompetens – inte alls på samma sätt (Sandberg 2014).

”Lärarna verkar helt enkelt inte medvetna om bibliotekets potential och bibliotekariernas kompetens inom detta område. Detta gäller särskilt de lärare vars skolbibliotek ligger utanför skolan.”

Ingen av lärarna i undersökningen bakom uppsatsen gjorde någon koppling mellan att söka information på internet, något som är vanligt i klassrummen, och den kompetens och de resurser som fanns på skolbiblioteket. Då handlade detta ändå om lärare på skolor där det fanns tillgång till bemannade skolbibliotek. På skolor som saknade sådana och i stället besökte ett folkbibliotek handlade besöken uteslutande om läsfrämjande aktiviteter.

Forskningsöversikten *Skolbibliotekets roll för elevers lärande* konstaterar att det under åren 2010–2015 kommit åtminstone fem uppsatser med snarlika resultat: När skolor ser på skolbibliotekens roll är det läsning och skönlitteratur som dominerar (Gärdén 2017).

I samma forskningsöversikt refereras flera studier, både svenska och internationella, som visar att bemanning, kompetens och utformning av skolbibliotek har stor betydelse för vilken effekt som uppnås. Det visar sig att välutrustade och välfungerande skolbibliotek som är bemannade med utbildad personal har effekter på både lärare och elever och bättre utnyttjande av skolbibliotek i undervisningen. Jämförelser mellan skolor med och utan bemannade skolbibliotek, men i övrigt snarlika förutsättningar, visar på tydliga skillnader oavsett var skolorna ligger och hur deras förutsättningar i form av utbildningsnivå och socioekonomi ser ut. Med väl fungerande och bemannade skolbibliotek blir eleverna bättre på informationskompetens. Samtidigt visar studierna att samarbetet mellan lärare och skolbibliotek fungerar bättre och att även lärarna påverkas positivt.

I Sverige finns en studie från Linköping där man studerade resultaten på frågor som handlar om källkritik på de nationella proven i samhällsorienterande ämnen (SO) i årskurs 6. Studien gjordes under en period då kommunen rustade upp några grundskolebibliotek i taget och bemannade dessa med fackutbildade bibliotekarier (Eriksson & Drejstam 2015). Resultaten visade att eleverna på skolor med sådana bibliotek presterade betydligt bättre på frågorna som rörde just källkritik.

”Det finns alltså ett omfattande stöd för skolbibliotekens betydelse när det gäller det andra pedagogiska uppdraget – informationskompetens.”

Det finns alltså ett omfattande stöd för skolbibliotekens betydelse när det gäller det andra pedagogiska uppdraget – informationskompetens. Ändå är det snarare regel än undantag att det är enbart läsning och läsfrämjande som står i fokus när skolbibliotek diskuteras.

Till detta kommer att ett ensidigt fokus på läsning allt oftare leder till en diskussion om vad läsning är, vad läsning ska vara och om fysiska kontra digitala medier. I Friskolornas riksförbunds remissvar på utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning finns ett talande stycke som visar på konsekvenserna av detta resonemang (Friskolornas riksförbund 2021).

Utredningens förslag ger vidare en viss daterad syn på hur t ex läsning ska gå till och möjliggöras. I denna digitaliseringens tid kan det ifrågasättas om det i lagstiftningen ska skrivas fram hur ett skolbibliotek rent fysiskt ska vara utformat. I utredningen framhålls skolbibliotekets betydelse för som [sic!] en plats för läsning, arbete och studiero. Vi menar att det är viktigt att det finns fysiska rum avsedda för särskilt störningsfri aktivitet, det borde vara och är sannolikt också självklart på skolor, men som vi menar inte behöver detaljregleras nationellt.

Det som visas i det korta stycket är att det som kallas ”digitaliseringens tid” kan användas för att ifrågasätta både hur läsning ska gå till och skolbibliotek som fysiska platser. Det går i resonemang som detta en rät linje från att byta ut böcker mot datorer, telefoner och läsplattor till att det inte längre behövs något annat än platser där det är ”störningsfritt”. Med ett sådant synsätt är skolbiblioteken hotade, inte bara av rena budgetskäl, utan också av en förändrad syn på nyttan med dem.

För att värna skolbibliotekens roll för skolan och samhället är det nödvändigt att vända den i dag alltför ofta ensidiga bilden på skolbibliotek som viktiga främst för läsning och läsfrämjande.

Tillgång till bemannade skolbibliotek

Som vi sett säger lagen att elever ”ska ha tillgång till skolbibliotek”. Lagen säger dock inget om vare sig omfattning, utformning eller bemanning. Det gör, tillsammans med att förhållanden och förutsättningar varierar stort mellan olika skolor, att det inte finns någon enhetlig bild av vad ett skolbibliotek är. Möjligheten att skaffa sig en sådan överblick försvåras av att personal som arbetar i eller med skolbibliotek inte ingår i Skolverkets annars detaljerade personalstatistik för rektorer, lärare, lärare med behörighet samt studie- och yrkesvägledare (Skolverket 2022). Skolbiblioteken är osynliga i Skolverkets statistik. I stället ingår dessa i Kungliga bibliotekets myndighetsansvar (Kungliga biblioteket 2022). Alla offentligt finansierade bibliotek som har minst halvtids bemanning per vecka ingår i den officiella biblioteksstatistiken. Skolbibliotek med mindre bemanning än så syns alltså inte i denna.

Av de totalt nära 1,6 miljoner eleverna som gick i grundskolan (inklusive förskoleklass) och gymnasiet 2019 var det bara 556 000, eller ca 35 procent, som hade tillgång till ett bibliotek på den egna skolenheten som var bemannat på minst halvtid. Om man räknar in också de 118 000 elever som hade tillgång till det som kallas för ett integrerat folk- och skolbibliotek kommer vi upp i 43 procent av alla elever. År 2019 saknade alltså mer än hälften av alla elever i grund- och gymnasieskolan tillgång till ett skolbibliotek som var bemannat med minst en halvtidstjänst.

De aktuella siffrorna skiljer sig inte mycket från den större undersökning som Kungliga biblioteket gjorde 2012 (Kungliga biblioteket 2013). Den visade då att ca fyra av tio elever hade tillgång till ett skolbibliotek som var bemannat på minst halvtid. Det är alltså samma andel som i KB:s statistik i dag. Undersökningen från 2012 ger dock, till skillnad från den aktuella statistiken, också en bild av läget i de skolor som saknar halvtidsbemannat skolbibliotek. Undersökningen omfattade den gången samtliga skolenheter i grundskolan och gymnasiet. Dessutom var svarsfrekvensen mycket hög, 98 procent, men resultaten var alltså nedslående.

Skolor kan lösa biblioteksfrågan genom till exempel samarbete med folkbibliotek eller bokbuss, men undersökningen visade trots det att sju procent, eller över 90 000 elever, *helt saknade* tillgång till skolbibliotek.

Dessutom varierar tillgången till skolbibliotek ofta också när ett obemannat sådant finns på skolan. Drygt 150 000 elever, eller vid tillfället över 10 procent av landets elever, gick på skolor där det obemannade skolbiblioteket endast var öppet för enskilda klasser. Det kunde innebära att lärare öppnade biblioteket i samband med undervisning, men en sådan lösning begränsar alltså bibliotekets funktion för enskilda elevers informationssökning och läsoplevelser.

35 %

Av eleverna i grundskolan eller gymnasiet 2019 hade bara 35 % tillgång till ett bibliotek på den egna skolenheten, bemannat på minst halvtid.

7 %

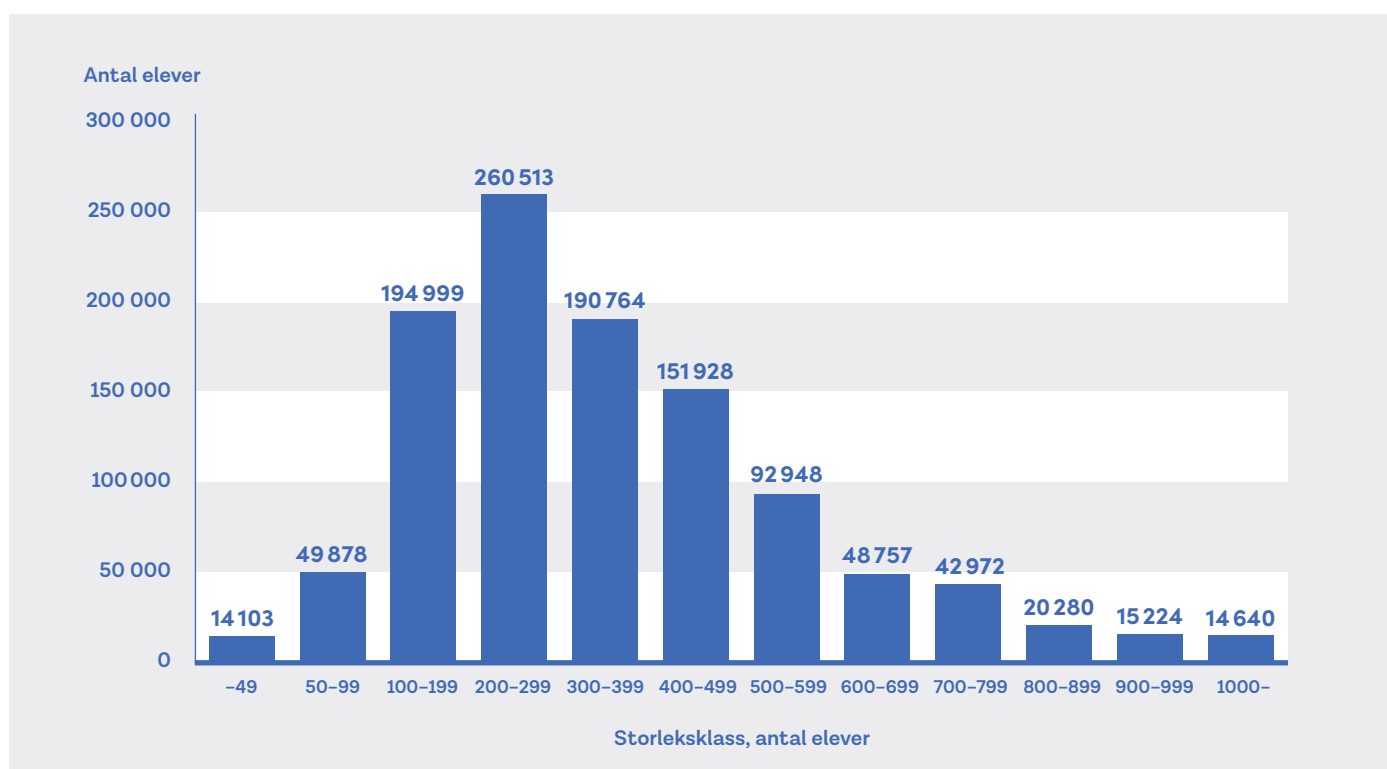
saknar helt tillgång till ett skolbibliotek.

Drygt 230 000 elever, eller knappt 20 procent av alla som då gick i grund- och gymnasieskolan, hade tillgång till ett obemannat bibliotek som var öppet för alla elever.

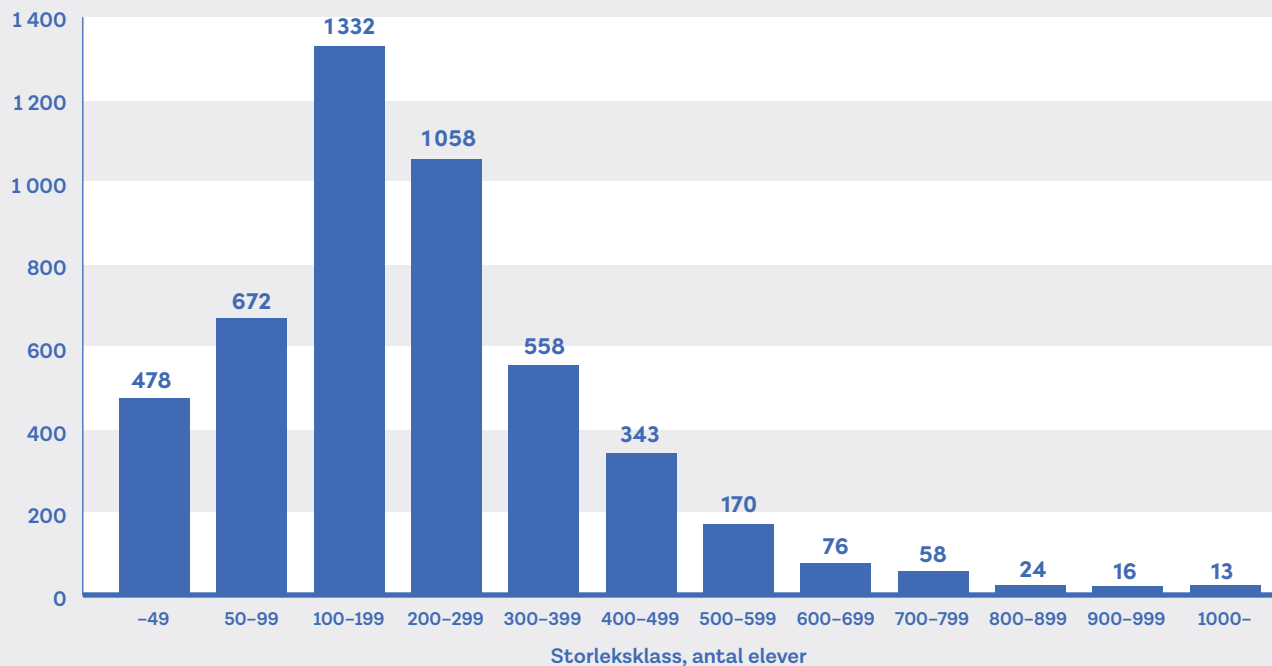
Statistiken för skolor med mindre än halvtidsbemanning av skolbiblioteken är alltså tio år gammal. Det är dock värt att notera att andelen elever som faktiskt har tillgång till minst halvtidsbemannat skolbibliotek legat förhållandevis konstant över tioårsperioden. Om utvecklingen bland skolor utan halvtidsbemanning inte avviker drastiskt finns det skäl att befara fortsatt stora brister.

Skolor med ett bibliotek som är bemannat på minst halvtid

I Sverige finns totalt 4 789 skolenheter, alltså skolor, i grundskolan. Många skolor är små men drygt hälften av alla elever går i skolor med minst 300 elever.

Antal skolor

Räknar vi i stället skolor är det endast en fjärdedel av skolorna som har 300 elever eller fler.

En vanlig farhåga i debatter om skolbibliotek och svar på remissen om utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning är att skolors storlek är avgörande för möjligheterna att ha ett bemannat skolbibliotek. Därför är det intressant att jämföra den generella bilden av skolors storlek med fördelningen av skolor som har ett skolbibliotek som är bemannat på minst halvtid. Det är förstås naturligt att skolbibliotek med minst halvtidsbemanning är vanligare bland de större skolorna, men det är värt att notera att det i statistiken finns 46 skolor med färre än 300 elever som prioriterar ett sådant skolbibliotek.

I Kungliga bibliotekets statistik är det alltså tydligt att det ingalunda enbart är de största skolorna som klarar av att ha ett bemannat skolbibliotek.

De 100 största skolorna

För att få en bild av hur prioriterade bemannade skolbibliotek är tittar vi i rapporten på landets 100 största grundskolor. De har alla fler än 750 elever och ligger utspridda i 32 kommuner. 20 av skolorna är fristående och 80 kommunala. Av de 100 skolorna är det bara hälften som återfinns i Kungliga bibliotekets statistik över skolbibliotek med minst halvtidsbemanning (Kungliga biblioteket 2022). Räknar vi antalet elever på skolorna innebär det att hela 47 procent av eleverna i landets 100 största skolor saknar tillgång till ett skolbibliotek som är bemannat på minst halvtid.

Minst halvtidsbemannat skolbibliotek	Antal skolor, fristående	Antal skolor, kommunala	Antal skolor, totalt
Ja	11	39	50
Nej	9	41	50
Summa	20	80	100

Skolbibliotek på kommunala och fristående skolor

I dag går ungefär 1,1 miljoner elever i grundskolans årskurs 1–9. Av dessa går drygt 16 procent i fristående skolor och resten i kommunala skolor. Skillnaderna i andel är dock stora över landet och andelen elever i fristående skolor varierar mellan länen från 7 procent till 26 procent. Andelen elever i högre årskurser är också generellt sett högre än i lägre.

När det gäller tillgången till bemannade skolbibliotek visar Kungliga bibliotekets statistik över tillgången till skolbibliotek som är bemannade på minst halvtid på stora skillnader, både i genomsnitt i riket och mer lokalt. För att få fram siffrorna nedan har vi matchat Kungliga bibliotekets statistik med Skolverkets register över alla grundskolor i Sverige (Kungliga biblioteket 2022; Skolverket 2022).

	Huvudman	Antal elever	Andel elever per huvudman	Elever med halvtidsbemannat skolbibliotek	Andel elever med halvtidsbemannat skolbibliotek
Riket	Kommun	918 569	84 %	282 810	31 %
	Fristående	172 321	16 %	28 731	17 %
	Totalt	1 090 890		311 541	

Det står klart att de kommunala huvudmännen ger en nästan dubbelt så stor andel av sina elever tillgång till bemannade skolbibliotek som vad som är fallet med de fristående.

I sammanhanget är det värt att notera att de fristående skolorna har samma bidrag från skattebetalarna (skolpeng) som de kommunala vilket gör att det inte finns något i finansieringen av skolor som motiverar denna skillnad. Däremot skulle lokala förutsättningar kunna spela en viss roll. Friskolor i glesbygd har, precis som kommunala skolor i glesbygd, svårare att finansiera ett bemannat skolbibliotek.

En länsvis genomgång visar också på stora skillnader. I 16 av 21 län är de kommunala huvudmännen bättre än de fristående på att tillhandahålla skolbibliotek med minst halvtidsbemanning till sina elever.

16 av 24

I 16 av 21 län är de kommunala huvudmännen bättre än de fristående på att tillhandahålla skolbibliotek med minst halvtidsbemanning.

Län	Huvudman	Antal elever	Elever med halvtidsbemannat skolbibliotek	Andel elever med halvtidsbemannat skolbibliotek
Blekinge län	Kommun	13 869	4 180	30 %
	Fristående	2 686	534	20 %
	Andel elever i fristående skolor	16 %		
Dalarnas län	Kommun	26 987	5 263	20 %
	Fristående	2 828	0	0 %
	Andel elever i fristående skolor	9 %		
Gotlands län	Kommun	5 013	1 849	37 %
	Fristående	794	0	0 %
	Andel elever i fristående skolor	14 %		
Gävleborgs län	Kommun	24 604	4 212	17 %
	Fristående	4 529	604	13 %
	Andel elever i fristående skolor	16 %		
Hallands län	Kommun	33 469	7 346	22 %
	Fristående	3 937	0	0 %
	Andel elever i fristående skolor	11 %		
Jämtlands län	Kommun	12 073	680	6 %
	Fristående	1 391	0	0 %
	Andel elever i fristående skolor	10 %		

Jönköpings län	Kommun	37 464	8 097	22 %
	Fristående	2 628	850	32 %
	Andel elever i fristående skolor	7 %		
Kalmar län	Kommun	22 693	4 528	20 %
	Fristående	1 943	0	0 %
	Andel elever i fristående skolor	8 %		
Kronobergs län	Kommun	19 787	14 206	72 %
	Fristående	1 984	0	0 %
	Andel elever i fristående skolor	9 %		
Norrbottnens län	Kommun	21 111	695	3 %
	Fristående	2 290	425	19 %
	Andel elever i fristående skolor	10 %		
Skåne län	Kommun	127 299	70 791	56 %
	Fristående	20 524	3 333	16 %
	Andel elever i fristående skolor	14%		
Stockholms län	Kommun	190 653	76 485	40 %
	Fristående	65 458	12 060	18 %
	Andel elever i fristående skolor	26 %		
Södermanlands län	Kommun	25 862	5 520	21 %
	Fristående	7 244	1 250	17 %
	Andel elever i fristående skolor	22 %		
Uppsala län	Kommun	33 734	6 942	21 %
	Fristående	7 018	1 353	19 %
	Andel elever i fristående skolor	17 %		
Värmlands län	Kommun	25 738	3 293	13 %
	Fristående	1 921	835	43 %
	Andel elever i fristående skolor	7 %		

Västerbottens län	Kommun	24 804	5 187	21 %
	Fristående	2 702	350	13 %
	Andel elever i fristående skolor	10 %		
Västernorrlands län	Kommun	21 582	1 651	8 %
	Fristående	3 544	1 124	32 %
	Andel elever i fristående skolor	14 %		
Västmanlands län	Kommun	24 268	2 447	10 %
	Fristående	4 671	1 621	35 %
	Andel elever i fristående skolor	16 %		
Västra Götalands län	Kommun	156 982	34 091	22 %
	Fristående	23 559	3 030	13 %
	Andel elever i fristående skolor	13 %		
Örebro län	Kommun	28 604	1 239	4 %
	Fristående	3 909	619	16 %
	Andel elever i fristående skolor	12 %		
Östergötlands län	Kommun	41 973	24 108	57 %
	Fristående	6 761	743	11 %
	Andel elever i fristående skolor	14 %		

Sammanställningen visar att i de tre friskoletätaste länen, Stockholm, Södermanland och Uppsala, klarar sig de kommunala huvudmännen avgjort bättre i statistiken. I Stockholm med 40 mot 18 procent, i Södermanland med 21 mot 17 procent och i Uppsala län mer knappt med 21 mot 19 procent.

I fem län är det dock de fristående skolorna som ger sina elever bäst tillgång till skolbibliotek. Det handlar om Jönköpings, Norrbottens, Värmlands, Västmanlands och Örebro län. En närmare analys av dessa visar dock att det beror på att det är de kommunala skolorna som till en helt dominerande del tar ansvar för skolan i de mindre kommunerna på landsbygden. Dessa är ofta mindre och tillhör de skolor som har svårare att klara halvtidsbemanning. Större friskolor förekommer i dessa län endast i de större centralorterna. Ett tydligt exempel på detta är Jönköpings län. Där går bara 7 procent av eleverna i fristående skolor, men enligt statistiken har gruppen friskoleelever i genomsnitt avgjort bättre tillgång till minst halvtids-

bemannade skolbibliotek än vad kommunala elever har i genomsnitt. Det beror dock på en enda större friskola, Internationella Engelska Skolan i Huskvarna med 850 elever. Inga andra friskolor i länet har halvtidsbemannade skolbibliotek.

På samma sätt beror Norrbottens, Värmlands och Örebros resultat på en enda större fristående skola i respektive län. I Västmanland handlar det om två enstaka större friskolor.

Att friskolor generellt sett ger sina elever sämre tillgång till bemannade skolbibliotek skulle kunna bero på att friskolor har en större andel av sina elever i små skolor. Detta är dock lätt att kontrollera. Skolverkets statistik över skolor uppdelade på storleksklasser visar att det är de kommunala huvudmännen som bär det största ansvaret för de små skolorna.

Friskolor är tydligt överrepresenterade bland större skolor. Av de 172 000 elever som går på fristående skolor finns över 75 000, eller 44 procent, på en skola med mer än 400 elever. För elever på kommunala skolor är motsvarande siffra endast 34 procent. Därmed går det inte att påstå att friskolors sämre tillgång till bemannade skolbibliotek beror på att det oftare handlar om små skolor.

Kompetens på de bemannade skolbiblioteken

I Kungliga bibliotekets statistik över skolbibliotek med minst halvtidsbemanning går det att se hur fördelningen mellan olika personalkategorier ser ut (Kungliga biblioteket 2022). I statistiken finns siffror för:

Bibliotekarier, dokumentalister och informatiker: Personal med utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap och som har en tjänst som kräver denna utbildning.

Biblioteksassistenter och lärarbibliotekarier: En biblioteksassistent har en biblioteksassistentutbildning och en tjänst som kräver denna utbildning. En lärarbibliotekarie är en lärarutbildad person som har avsatt arbetstid för att arbeta i biblioteket.

Specialister, fackkunniga: Personal utbildad inom en annan specialiserad disciplin än biblioteks- och informationsvetenskap och som har en tjänst som kräver denna utbildning. Hit hör bl.a. ekonomer, systemvetare, pedagoger etc. Exempel på fackutbildade specialister är IT-personal, HR, ekonomi, fototekniker, personer som arbetar med bibliometri och statistik etc.

Övrig personal: Hit räknas t.ex. vaktmästare, chaufförer och administratörer som är knutna till skolbibliotek samt annan personal som inte ingår i de tre kategorierna ovan. Dock räknas ej städpersonal.

I samtliga fall räknas också personal som har arbetat inom professionen och på det sättet förvärvat motsvarande kunskaper.

Statistiken visar att ett skolbibliotek som kvalar in i statistiken, och alltså har bemanning på minst halvtid, har följande personal:

Personalkategori	Heltidstjänster per 100 elever
Bibliotekarie, dokumentalist och informatiker	0,112
Biblioteksassistenter och lärarbibliotekarie	0,048
Specialister, fackkunniga	0,004
Övrig personal	0,003
Totalt	0,167

Ett skolbibliotek på en typisk skola med 500 elever i statistiken skulle alltså ha ett skolbibliotek med ungefär en 55 procents bibliotekarie/dokumentalist/informatiker och en 20 procents biblioteksassistent eller lärarbibliotekarie.

Skillnaderna mellan de fristående och kommunala skolorna är härvidlag små. Fördelningen mellan personalkategorier och personaltäthet är ungefär densamma i de fall det finns bemannade skolbibliotek.

En intressant iakttagelse från statistiken är att det tycks räcka med ett elevunderlag på ca 300 elever för att klara av att bemanna ett skolbibliotek med totalt en halvtidstjänst, då fördelat på knappt 35 procent bibliotekarie/dokumentalist/informatiker och 15 procent biblioteksassistent eller lärarbibliotekarie. I Sverige finns totalt 1 529 grundskolor som är så stora eller större. Ändå är det bara 503 grundskolor som har minst halvtidsbemanning, enligt statistiken. Av dessa är dessutom 46 skolor mindre, det vill säga har färre än 300 elever.

Ytterligare en intressant iakttagelse från statistiken är att det räcker med ett elevunderlag på ca 600 elever för att klara av att bemanna ett skolbibliotek med totalt en heltidstjänst, då fördelat på knappt 70 procent bibliotekarie/dokumentalist/informatiker och 30 procent biblioteksassistent eller lärarbibliotekarie. Det handlar om totalt 244 grundskolor som är så stora eller större. Av dessa är det bara 163 som återfinns i Kungliga bibliotekets statistik över skolbibliotek som har minst halvtidsbemanning.

Även detta visar att bemanning av skolbibliotek tycks vara en fråga som snarare beror på ambition och syn på skolbibliotek än på ekonomiska förutsättningar.

Förslag från utredningen om bättre skolbibliotek

Den senaste stora genomgången av läget i svenska skolbibliotek är utredningen *Skolbibliotek för bildning och utbildning* (SOU 2021:3 2021). I utredningen sammanfattas nuläget för skolbibliotek, både i form av statistik och i form av resultat från intervjuer med kommunala tjänstemän, rektorer och andra inom skolans värld. Utredningen kommer med förslag inom fyra områden:

- ändamålsenliga skolbibliotek till alla elever
- former för samverkan om skolbiblioteksverksamhet
- kompetens inom skolbibliotek
- statistik om skolbibliotek.

De olika förslagen beskrivs och sammanfattas avsnittsvis nedan.

Ändamålsenliga skolbibliotek till alla elever

Det *första* av de tre huvudsakliga förslagen inom detta område är att utredningen vill slå fast i lagen att tillgång till skolbibliotek ska avse att eleverna i första hand har tillgång till ett skolbibliotek på den egna skolenheten. Som skäl anges att skolbibliotek lättare kan användas i undervisningen om det finns nära klassrummen samt att kontakter mellan å ena sidan bibliotekspersonal och å andra sidan lärare och elever underlättas. Ett bibliotek på den egna skolan möjliggör också spontana besök.

Utredningen lämnar dock utrymme för att, trots förslaget om lagkrav, undkomma kravet på skolbibliotek på varje skola. I lagförslaget finns en möjlighet till undantag om det finns ”särskilda skäl”. Då ska skolan samverka antingen med ett folkbibliotek eller med ett skolbibliotek på en annan skolenhet. De särskilda skäl som ska vara möjliga att åberopa definieras som att:

- det finns ett skolbibliotek på en annan skolenhet som ligger i den egna skolenhetens direkta närhet,
- det finns ett folkbibliotek som ligger i den egna skolenhetens direkta närhet, eller att
- elevantalet är så litet att det inte är rimligt att bedriva skolbiblioteksverksamhet på den egna enheten.

Varken begreppet ”direkt närhet” eller ett elevantal som är ”så litet att det inte är rimligt att bedriva skolbiblioteksverksamhet” definieras dock av utredningen.

Det *andra* huvudsakliga förslaget är att utredningen vill skriva in i lagen att biblioteken ska vara bemannade. I vilken grad ett bibliotek

ska vara bemannat blir dock en fråga för skolhuvudmännen. Det nya lagförslaget är således tänkt att lyfta de helt obemannade biblioteken. När det gäller bemanning föreslår utredningen också att ett så kallat strävansmål skrivs in i skollagen. Skolhuvudmannen ska åläggas ett lagkrav att ”sträva efter att anställa skolbibliotekarier som i första hand har en examen inom biblioteks- och informationsvetenskap eller i andra hand annan relevant akademisk examen”.

Det *tredje* huvudförslaget är att definiera både vad ett skolbibliotek är och vad det har för syfte i skollagen. Det ska ske med formuleringarna:

Skolbibliotek: en gemensam och ordnad resurs med ett utbud av digitala och analoga medier som ska präglas av allsidighet och kvalitet och som ställs till elevernas och lärarnas förfogande.

Skolbiblioteket syftar till att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet.

Utöver dessa tre huvudförslag finns förslag om krav på biblioteksplaner, om att inköpsstöd från Kulturrådet ska användas till både folk- och skolbibliotek samt om ett förtydligat ansvar för rektorer. Lagen ska ange att det är rektor som är ansvarig, både för att skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att främja elevernas läsande och medie- och informationskunnighet, och för att samarbetet mellan skolbibliotekarier och lärare utvecklas.

Former för samverkan om skolbiblioteksverksamhet

Inom detta område ryms förslag till regler för de skolhuvudmän som har skolenheter som saknar eget skolbibliotek. I korthet handlar detta dels om att skärpa kraven på skolhuvudmän, dels om att skapa en bättre insyn i hur sådana samarbeten ser ut.

Skolor som samverkar med ett folkbibliotek, eller med en skolenhet inom en annan skolhuvudmans organisation, ska reglera detta samarbete i en skriftlig överenskommelse. Denna ska ange vilka skolor som berörs, skäl till överenskommelsen samt vad överenskommelsen omfattar. Den skriftliga överenskommelsen ska anmälas till Kungliga biblioteket. Avsikten med detta är att skolor som avser samverka med ett externt bibliotek ska kunna både visa hur det samarbetet ska se ut och vem som ansvarar för vad, och säkerställa att även det externa biblioteket kommer till nytta i undervisningen som tänkt.

Utredningen föreslår också ett förtydligande i bibliotekslagen (2013:801) så att den regionala biblioteksverksamheten får ett uppdrag att främja de skolbibliotek som är verksamma i länet när det är lämpligt.

Kompetens inom skolbibliotek

Förslagen inom det här området handlar mindre om de egentliga skolbiblioteken och mer om förslag om bättre kompetensförsörjning. Den ska förbättras genom fler utbildningsplatser, forskarskola inom biblioteks- och informationsvetenskap samt vidareutbildning av lärare för skolbiblioteksverksamhet.

Statistik om skolbibliotek

Problemet med bristfällig statistik avseende skolbibliotek vill utredningen råda bot på genom att ge Kungliga biblioteket och Skolverket i uppdrag att tillsammans genomföra ett utvecklingsarbete avseende den officiella biblioteksstatistiken. Utredningen pekar här alltså på brister utan att egentligen definiera hur den ska förändras. Dock skriver utredningen att dagens modell med statistik endast för skolbibliotek med minst halvtidsbemanning behöver diskuteras. Däremot anger inte utredningen något förslag till ny avgränsning för vilka skolbibliotek som ska ingå i statistiken.

Utredningen vill också att regeringen ger Skolverket i uppdrag att regelbundet presentera en nationell lägesbeskrivning om skolbiblioteken. I denna vill utredningen att också skolbibliotek med lägre bemanningsgrad än 50 procent ska ingå. Insamlingen av personalstatistik från skolhuvudmännen föreslås också ändras så att skolbibliotekarier börjar räknas som pedagogisk personal. I dag räknas kostnaden för denna personalgrupp in i kostnadsposten lärverktyg, alltså läromedel och utrustning. Detta gör att det varken i personalstatistik eller i statistik över kostnader går att se hur mycket personal det finns i skolbiblioteken.

Vidare föreslår utredningen att Skolverkets nationella informationssystem för skolväsendet kompletteras med en uppgift om tillgång till skolbibliotek.

SKR och Friskolornas riksförbund bromsar förslag om tydligare krav på skolbibliotek

Det två viktigaste förslagen från Utredningen om skolbibliotek är alltså krav på att det ska finnas skolbibliotek på varje skolenhet, med möjlighet att i stället ha samarbete med ett folkbibliotek om det finns särskilda skäl, samt att skolbibliotek ska vara bemannade (SOU 2021:3 2021). Bakgrunden är att tillgången till skolbibliotek är mycket ojämnt fördelad och att inte ens hälften av landets elever har tillgång till ett skolbibliotek som är bemannat på halvtid.

I remissrundan efter utredningen har det blivit tydligt att det finns starka intressen som motarbetar sådana förslag. Främst handlar det om två verkliga maktfaktorer i svensk skola: samarbetsorganisationen Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt Friskolornas riksförbund. Det är alltså de två organisationer som organiserar de kommunala respektive huvuddelen av de fristående skolhuvudmännen. Det bör noteras att flera icke-vinstdrivande friskolor samarbetar i den egna organisationen Idéburna skolors riksförbund. Den senare kallas också Idéburen skola.

Skolor, skolhuvudmän och samarbetsorganisationer

I nästan all skoldebatt är det viktigt att hålla isär några begrepp. Ofta är det organisationer som SKR, Friskolornas riksförbund eller Idéburen skola som svarar på remisser eller deltar i debatt om politiska förslag. Ingen av dessa organisationer har dock något formellt ansvar för skolan, utan de är renodlade intresse- eller *samarbetsorganisationer*. Det gäller inte minst kommunernas arbetsgivarorganisation SKR, som ibland uppfattas som en myndighet men alltså inte är det.

Det verkliga ansvaret ligger på olika skolhuvudmän som enligt skollagen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i lagar, föreskrifter och författningar. Främst handlar det om skollagen och skolförordningen. Huvudmän i grund- och gymnasieskola kan vara:

- Offentliga, i praktiken handlar det om kommuner, men det finns några undantag där regioner eller staten kan vara huvudman. Det senare gäller till exempel sameskolan.
- Enskilda, vilket kan vara både juridiska och enskilda personer. Att enskilda personer är huvudmän för skolor är dock ytterst ovanligt så i praktiken handlar det om juridiska personer. Till dessa räknas dels företagsformerna aktiebolag, ekonomiska föreningar och handelsbolag, dels organisationsformerna stiftelser, ideella föreningar och trossamfund.

Varje huvudman ska utse en *skolchef* som ska biträda huvudmannen med att tillse att de föreskrifter som gäller för utbildningen följs i huvudmannens skolor.

Inom grundskolan finns i dag 290 kommunala och ca 590 enskilda huvudmän. Varje huvudman driver en eller flera *skolor*. I lagar och förordningar kallas dessa för *skolenheter* och de definieras geografiskt som verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad.

I följande avsnitt granskas hur *samarbetsorganisationerna* för de olika skolhuvudmännen ser på skolbibliotek. När det gäller SKR görs också en jämförelse med de kommuner som själva svarat på remissen på utredningen om Skolbibliotek för bildning och utbildning.

I granskningen ligger fokus på förslagen om skolbibliotek på varje skola, att skolbiblioteken ska vara bemannade samt att skolor som i stället för att ha ett eget skolbibliotek samverkar med andra bibliotek ska anmäla detta till Kungliga biblioteket. De tre förslagen är valda för att de ger en bild av respektive organisations syn på de tre viktiga områdena *tillgång* till skolbibliotek, *kompetens* på skolbibliotek och *insyn* i frågor om hur elevers tillgång till skolbibliotek garanteras på skolor där ett sådant inte finns.

Sveriges kommuner och Regioner

Organisationen Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) är en maktfaktor i svensk offentlighet. Formellt sett är organisationen en politiskt styrd medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. SKR beskriver själv sin uppgift som att stödja och bidra till att utveckla kommuners och regioners verksamhet samt fungera som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. SKR ger också service och professionell rådgivning inom områden där kommuner och regioner är verksamma.

Utöver det är dock SKR en politisk maktfaktor som inte bara svarar på remisser utan också förhandlar med både regering och näringsliv. När det gäller offentliga utredningar som rör verksamhet i kommuner och regioner väger SKR:s remissvar tungt.

När det gäller utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning gjorde ordföranden i SKR:s utbildningsberedning, Mats Gerdau (M), klart att SKR inte vill se ett krav på bibliotek på varje skolenhet. Inte ens med utredningens förslag om att undantag ska kunna göras om det finns särskilda skäl (SKR 2021a).

Kommunerna är ansvariga för skolan och därför måste kommunerna också ha utrymme att själva bestämma hur de ska utforma, organisera och bemanna skolbiblioteken.

Inom grundskolan finns i dag 290 kommunala och ca 590 enskilda huvudmän. Varje huvudman driver en eller flera skolor.

I remissvaret från SKR står det tydligt att organisationen (SKR 2021b):

- Avstyrker krav på skolbibliotek på varje skolenhet och godtar inte utredningens förslag ens med möjligheten till undantag vid särskilda skäl. I stället vill SKR att kommuner ska få besluta om detta helt efter eget gottfinnande.
- Tillstyrker krav på att de skolbibliotek som finns ska vara bemannade, men eftersom SKR anser att detta inte är ett krav i dag måste staten då tillskjuta pengar för detta.
- Avstyrker krav på att skolor som i stället för att ha ett eget skolbibliotek samarbetar med ett folkbibliotek eller en annan skola ska anmäla detta till Kungliga biblioteket.

Svaret från SKR är intressant på flera sätt.

För det första är det tydligt att SKR inte godtar utredningens ambition att elever ska ha likvärdig tillgång till skolbibliotek. Det räcker inte med utredningens förslag till undantag för skolor där ”elevantalet är så litet att det inte är rimligt att bedriva skolbiblioteksverksamhet” eller skolor med ett folkbibliotek eller annat skolbibliotek i direkt närhet. SKR menar att huvudmannen alltid själv ska få bestämma om det ska finnas något skolbibliotek *över huvud taget*.

Som skäl för detta anger SKR att ambitionen att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek på den egna skolenheten ”inte är realistisk” och att digitaliseringen skapar nya möjligheter som skolbibliotekariestöd på distans.

För det andra bortser SKR i sitt remissvar helt ifrån sin roll som finansiär av de fristående skolhuvudmännen. De får alla sin skolpeng av de kommuner de verkar i (egentligen från de kommuner deras elever kommer ifrån). Medborgarna i dessa kommuner betalar kommunalskatt som går till skolpeng. Den medborgare som vill kan rösta på politiska företrädare som vill satsa på skolbibliotek, men endast om det gäller kommunala skolor. De fristående skolorna får samma skolpeng, men där kan varken medborgaren eller kommunen ställa några krav. Det här skapar en obalans i konkurrensen mellan kommunala och fristående skolor. Kommunerna betalar för, men står helt utan inflytande över, eller ens insyn i, tillgången till skolbibliotek i fristående skolor. Att SKR – samarbetsorganisation för kommuner som betalar ut miljarder i bidrag till fristående skolhuvudmän med snart 20 procent av eleverna i grundskolan – inte berör den problematiken i sitt remissvar är anmärkningsvärt.

När det gäller utredningens krav på att skolbibliotek ska vara bemannade är SKR mer positiva och tillstyrker förslaget. Organisationen motiverar dock detta med att utredningen ”inte preciserar i vilken grad skolbibliotek behöver vara bemannade”. Svaret måste också läsas i kontexten av att SKR anser att det inte behövs ett krav på skolbibliotek på varje skola.

Utredningens förslag om att överenskommelser om samverkan med folkbibliotek eller andra skolbibliotek ska anmälas till Kungliga biblioteket avstyrks med argument som handlar om administrativt merarbete. SKR påstår också att information om sådan samverkan är möjlig att inhämta på andra sätt utan att ange hur. Det står tydligt att omfattningen av den samverkan som här avses är okänd i dag.

En inblick i hur SKR ser på skolbibliotekens betydelse ges av hur organisationen på övergripande nivå motiverar sitt nej till tydligare regler:

I spåren av pandemin står skolan dock nu för ännu större utmaningar än tidigare med tecken på kunskapsstapp och psykisk ohälsa hos eleverna som följd. Enligt SKR är det därför av största vikt att skolhuvudmännens resurser koncentreras till dessa områden för att ge eleverna de bästa förutsättningar inför framtida studier och arbetsliv. Ytterligare krav på detaljregleringar av verksamheten behöver därför undvikas i möjligaste mån.

Skolbibliotek ställs alltså mot insatser för minskad psykisk ohälsa och det är tydligt att SKR inte ser bibliotek som en del i något av det som krävs för att ge elever ”bästa förutsättningar inför framtida studier och arbetsliv”.

Enskilda kommuner

På remissen har också 23 enskilda kommuner lämnat in svar (Regeringskansliet 2021). Att jämföra dessa med svaret från samarbetsorganisationen är intressant. I tabellen nedan anges SKR:s svar på tre centrala förslag i utredningen:

Organisation	Skolbibliotek på varje skola	Bemannade skolbibliotek	Anmälan om samverkan	Kommentar
SKR	Avstyrker	Tillstyrker, men kräver extra finansiering	Avstyrker	Önskar förtydligande av särskilda skäl för undantag

Av de 23 kommuner som själva lämnat in remissvar är det ingen som avstyrker de förslag som SKR anser skapa orimliga ingrepp i kommunernas egen beslutanderätt eller leda till oöverstigligt merarbete. Endast en av kommunerna uttrycker tveksamhet till förslaget om lagkrav på skolbibliotek på alla skolenheter.

Kommun	Skolbibliotek på varje skola	Bemannade skolbibliotek	Anmälan om samverkan	Kommentar
Arjeplog				Önskar förtydligande av särskilda skäl för undantag
Avesta				Önskar extra medel
Eskilstuna	tveksam			Önskar allmänna råd i stället för lag
Göteborg				
Heby				
Hässleholm				
Klippan				Krävs finansiering för bemanning
Kumla				
Kungsör				
Lerum				
Lomma				
Luleå				
Malmö				
Motala				
Piteå				Önskar längre tid för införande
Sala				
Stockholm				
Trollhättan				
Vimmerby				
Vännäs				
Ydre				
Åsele				
Östersund				Ser svårigheter i glesbygd och önskar extra finansiering

Det är värt att notera att landets tre största kommuner, Stockholm, Göteborg och Malmö, alla lämnat remissvar i linje med utredningens förslag på dessa områden. Detsamma gäller tre av landets tio minsta kommuner. Ändå lämnar samarbetsorganisationen SKR ett svar som är mycket kritiskt och avstyrker två centrala förslag. Det måste väcka frågor, antingen om SKR:s representativitet eller om huruvida det finns en annan agenda inom SKR än den som medlemmarna driver.

Friskolornas riksförbund

Friskolornas riksförbund ifrågasätter, precis som SKR, flera av utredningens förslag med motiveringen att de har en för hög nivå av detaljreglering (Friskolornas riksförbund 2021). Organisationen:

- avstyrker krav på skolbibliotek på varje skolenhet
- ifrågasätter krav på bemannade skolbibliotek
- avstyrker att skolor som i stället för att ha ett eget skolbibliotek samarbetar med ett folkbibliotek eller annan skola ska anmäla detta till Kungliga biblioteket.

Motiveringarna till att motsätta sig kravet på skolbibliotek på varje skola är snarlika de som framförs av SKR. Friskolornas riksförbund har förståelse för ambitionshöjningen, men menar att den inte rimmar med hur verkligheten ser ut och skriver att utredningens förslag är begränsande till sin karaktär. De menar att lagstiftningen måste ge utrymme för mer flexibilitet vilket alltså innebär att organisationen, precis som SKR, underkänner ambitionen om likvärdig tillgång till skolbibliotek. Friskolornas riksförbund går dock längre än så: Remissvaret tillstyrker visserligen den föreslagna definitionen av skolbibliotek, men trots det skriver förbundet också:

Utredningens förslag ger vidare en viss daterad syn på hur t ex läsning ska gå till och möjliggöras. I denna digitaliseringens tid kan det ifrågasättas om det i lagstiftningen ska skrivas fram hur ett skolbibliotek rent fysiskt ska vara utformat. I utredningen framhålls skolbibliotekets betydelse för som [sic!] en plats för läsning, arbete och studiero. Vi menar att det är viktigt att det finns fysiska rum avsedda för särskilt störningsfri aktivitet, det borde vara och är sannolikt också självklart på skolor, men som vi menar inte behöver detaljregleras nationellt.

Här finns den i debatten om skolbibliotek ofta förekommande synen på skolbibliotek som ett tyst rum för studiero och läsning. Därmed missar Friskolornas riksförbund skolbibliotekens uppdrag vad gäller informationskompetens.

En intressant detalj i Friskolornas riksförbunds remissvar är att de hänvisar till att Finland inte har något lagkrav på skolbibliotek. Det är ett märkligt argument eftersom Finland inte heller har något system med skolpeng och möjligheter för fristående skolor att använda en del av denna till vinst. Det ter sig självklart att behovet av reglering då blir mindre.

När det gäller kravet på bemannade bibliotek använder Friskolornas riksförbund nästan exakt samma formulering som SKR när de skriver att bemanningen måste påverkas av "elevers olika behov, skolbibliotekariens uppdrag och skolans övriga bemanning".

Även Friskolornas riksförbund avstyrker förslaget om att samverka med folkbibliotek eller annat skolbibliotek ska anmälas till Kungliga biblioteket.

Idéburna skolors riksförbund

Remissvaret från Idéburen skola, eller Idéburna skolors riksförbund som de egentligen heter, skiljer sig på avgörande punkter från de större samarbetsorganisationerna SKR och Friskolornas riksförbund (Idéburna skolors riksförbund 2021). De idéburna skolorna:

- tillstyrker krav på skolbibliotek på varje skolenhet, med den möjlighet till undantag vid särskilda skäl som utredningen föreslår
- tillstyrker krav på bemannade skolbibliotek
- säger inget om kravet på att skolor som i stället för att ha ett eget skolbibliotek samarbetar med ett folkbibliotek eller en annan skola ska anmäla detta till Kungliga biblioteket.

Organisationen betonar vikten av att små skolor ges fortsatt möjlighet att utnyttja kompetens och resurser inom närliggande skolors eller respektive kommunala bibliotek och påtalar att brist på utbildade bibliotekarier är ett problem. Till skillnad från SKR och Friskolornas riksförbund anser de idéburna skolornas samarbetsorganisation inte att detta är något som ska omöjliggöra för en liten skolenhet att ge eleverna tillgång till skolbibliotek.

Ett mindre begränsat skolbibliotek borde däremot vara möjligt för varje huvudman att organisera, med hjälp av behörig pedagogisk personal, som har detta område inom sin tjänst.

Det går alltså en tydlig skiljelinje mellan å ena sidan de kommunala och vinstdrivande skolornas samarbetsorganisationer och å andra sidan de idéburna skolorna när det gäller synen på utredningens förslag.

Både enskilda kommuner och idéburna skolor är positiva till skarpare krav på skolbibliotek, SKR och Friskolornas riksförbund är negativa

Att det är så stora skillnader mellan remissvar från kommuner som tillsammans representerar 2,6 miljoner invånare och SKR är anmärkningsvärt. Eftersom de kommuner som lämnat in egna remissvar dessutom representerar både de tre största och flera av de minsta kommunerna finns det anledning att reagera. Regeringen måste rimligen betrakta SKR:s remissvar med viss skepsis. Samtidigt bör SKR:s medlemmar, alltså kommuner och regioner, och de partier som tillsammans utgör den indirekt valda församling som styr SKR agera.

Utöver detta är det intressant att konstatera att de idéburna skolornas samarbetsorganisation i stor utsträckning lämnat ett remissvar som överensstämmer med de enskilda kommunerna. Både Idéburen skola och kommunerna:

- tillstyrker krav på skolbibliotek på varje skolenhet, med den möjlighet till undantag vid särskilda skäl som utredningen föreslår
- tillstyrker krav på bemannade skolbibliotek
- godtar kravet på att skolor som i stället för att ha ett eget skolbibliotek samarbetar med ett folkbibliotek eller en annan skola ska anmäla detta till Kungliga biblioteket.

Gemensamt för Idéburen skola och de enskilda kommunerna är att de driver skolor utan vinstintresse. Kommunernas samarbetsorganisation SKR ligger med sin hållning om nej till den första och tredje punkten närmare Friskolornas riksförbund.

DIK:s synpunkter på utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning

I fackförbundet DIK:s remissvar på utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning understryker förbundet att det krävs ”förändringar i skollagen, paragrafer som inte lämnar fältet öppet för allsköns tolkningar vad ett skolbibliotek kan vara” (DIK 2021). DIK stöder utredningens centrala tankar och förslag till ändringar i lagstiftning. Däremot är det avgörande att utredningens förslag genomförs som en helhet. Om endast utvalda delar blir verklighet kommer förslagen inte att få den effekt som behövs.

DIK understryker att utredningsförslagen om bemanning måste införas på ett sätt så att avvikelser endast blir möjliga i enstaka undantagsfall. När det gäller avtal om samverkan mellan skolbibliotek och ett annat bibliotek menar förbundet att det är viktigt att också lednings- och arbetsmiljöansvar ingår i avtalet.

Utöver det understryker DIK att ”det måste finnas uttalade krav på att rektor har ansvaret att skolbibliotekarien är en del av skolans pedagogiska team”. Därmed är det också viktigt att det ingår kunskap om skolbiblioteken och deras pedagogiska funktion i rektorsutbildningen. Med krav på biblioteksplaner måste också kunskap om sådana och hur dessa ska integreras i det systematiska kvalitetsarbetet ingå.

Hela svaret på remissen från DIK finns som bilaga till denna rapport.

Synliggör skolbiblioteken i statistiken

Vid jämförelser av skolor och skolhuvudmän, vad gäller både förutsättningar och resultat, är det Skolverkets lättillgängliga statistikdatabas som är det vanligaste verktyget. I denna är skolbiblioteken i dag helt osynliga. Statistiken samlas in årligen, och för varje skola finns en rad uppgifter om både förutsättningar och resultat, elever och personal. Rutiner för insamling är utarbetade sedan många år, och alla skolor finns med. Statistiken anses allmänt ha hög trovärdighet.

När det gäller personal redovisar Skolverket enligt exemplet nedan (Skolverket 2022). Data finns för varje skolenhet och aggregeras upp till kommun, huvudman, län och riket. I bilden nedan visas sammanställning för en enskild grundskola i Stockholm med jämförelsetal för den egna kommunen samt jämförbar kommungrupp. Det innebär att den som vill kan jämföra en enskild skola med snittet för exempelvis kommunala eller fristående skolor inom samma kommun eller se hur en viss skola står sig gentemot snittet i jämförbara kommuner.

Heltidstjänster

Organisation huvudman	Totalt lärare och rektor	Rektor	Lärare	Lärare, kvinnor (%)	Lärare med ped. högskoleexamen (%)	Lärare m specialped. högskoleexamen (%)	Elever per lärare	Studie- och yrkesvägledare (SYV)	Elever per SYV	Elever åk 7-9 per SYV	Lärare och tillsvidareanställda
Stockholm, samtliga huvudmän	7 852,5	212,6	7 639,9	72,7	79,7	5,2	13	57,8	1 714,6	569,8	85,9
Stockholm, kommunal huvudman	5 503,6	121,2	5 382,4	75,2	87,2	6,2	12,8	36,5	1 891,6	546,5	89,1
Stockholm, enskild huvudman	2 145,5	83,9	2 061,7	66,2	65,2	3	13,4	20,8	1 321,9	582,5	77,5
Storstäder, samtliga huvudmän	15 142,1	396,8	14 745,3	73,1	82,4	5,7	12,9	85,9	2 217,4	721,7	87
Storstäder, kommunal huvudman	11 594,1	253,4	11 340,7	74,7	86,2	6,3	12,5	58,3	2 425,8	699	89
Storstäder, enskild huvudman	3 548	143,4	3 404,6	68	69,6	3,7	13,3	27,6	1 638,5	727,1	80,4
Aspuddens skola	69,2	1	68,2	68,2	90,2	5,1	14,1	1	960	411	92,3

Vid sidan av lagförslagen i utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning skulle mycket vara vunnet om personal i skolbibliotek synliggjordes på samma sätt som annan pedagogisk personal i skolan. Det handlar då om att lägga till motsvarande kolumner som i dag finns om rektorer, lärare samt studie- och yrkesvägledare, SYV, i Skolverkets statistik. Det skulle ha flera positiva effekter:

- Skolbiblioteken skulle synliggöras som en del i skolans pedagogiska arbete på ett helt annat sätt än i dag.
- Skolbiblioteken skulle komma med i ett redan upparbetat sätt att samla och presentera skolstatistik som har hög trovärdighet och där samtliga skolenheter finns med.
- Skolbiblioteken skulle synas i den statistik som medborgare, föräldrar och kommunpolitiker använder när de jämför och fattar beslut om skolor.
- Skolbiblioteken skulle komma med i samma analys av förändringar och trender på kommun- och skolnivå som till exempel lärartäthet och skolresultat.

Det som behövs är tre kolumner som rör personal knutna till skolbibliotek:

- antal heltidstjänster
- antal elever per sådan heltidstjänst
- andel personal med utbildning till bibliotekarie, dokumentalist eller informatiker.

Det handlar alltså inte om att flytta över all den detaljerade statistik avseende biblioteksverksamheten som i dag samlas in av Kungliga biblioteket, utan enbart att göra motsvarande statistikin-samling som i dag görs avseende rektorer, lärare samt studie- och yrkesvägledare. Kungliga bibliotekets statistik bör utvecklas i enlighet med utredningens förslag, alltså genom att förstärka datainsamlingen kvalitet och inkludera fler skolor.

Det handlar inte heller om att göra detta i stället för de saker som utredningen föreslår. Däremot är detta en åtgärd som inte kräver någon lagändring och därmed inte heller någon riksdagsbehandling.

Det här säger skolbibliotekarierna själva

För att utöver statistiken få med en bild från fältet har fackförbundet DIK genomfört en enkät bland medlemmar. Enkäten genomfördes under april 2022 och besvarades av 78 medlemmar. Det är således ett litet underlag som inte är avsett att ge en statistiskt säkerställd bild av läget i skolbiblioteken, utan mer ett underlag för att se hur väl iakttagelserna från den officiella statistiken stämmer med personalens upplevelser.

En sammanställning av enkäten finns som bilaga till denna rapport.

Enkäten visade följande:

- Det är vanligt att de svarande skolbibliotekarierna delar sin tjänst mellan flera skolor. Detta är vanligare bland de som arbetar i grundskolan än de som arbetar i gymnasiet. I grundskolan handlade det om över hälften av de svarande.
- En stor andel av de svarande arbetar heltid eller en stor deltid, minst 75 procent, som skolbibliotekarier. Av de svarande som arbetar i grundskolan svarade 60 procent att de arbetade heltid och ytterligare 17 procent att de arbetade minst 75 procent.
- Mer än hälften av de svarande ansåg att deras skolbibliotek hade för små eller på annat sätt icke ändamålsenliga lokaler.
- En klar majoritet av de svarande ansåg inte att de som skolbibliotekarier och deras kompetens inkluderades i någon större grad i den pedagogiska verksamheten på skolan. Bland skolbibliotekarier på grundskolan svarade över 70 procent i låg grad, i mycket låg grad eller inte alls.

Slutsatser och förslag

Det är uppenbart att de förslag till skärpningar av lagstiftningen som utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3) föreslår är nödvändiga för att säkra en mer likvärdig tillgång till skolbibliotek för eleverna i den svenska skolan och för att säkra att skolbiblioteken kommer till nytta i den pedagogiska verksamheten.

Det krävs åtgärder för att lyfta synen på skolbibliotek från att handla om tysta rum och läslust till att bli en del i skolans pedagogiska arbete också med medie- och informationskompetens. För att detta ska bli möjligt måste bibliotekspersonalen tydligare bli en del av varje skolas pedagogiska team.

Det är uppenbart att tillgången till bemannade skolbibliotek inte främst handlar om att olika skolor har bättre eller sämre förutsättningar i form av elevantal. Vår sammanställning av statistiken visar att bristen på bemannade skolbibliotek är tydlig också bland de största skolorna. Dessutom finns det också många mindre skolor med välbemannade skolbibliotek. Tillgången till bemannade skolbibliotek tycks vara en prioriteringsfråga. Utan skarpa krav är risken stor att skolbiblioteket prioriteras bort.

Det är tydliga skillnader mellan kommunala och fristående skolor. Hos de kommunala skolorna har 31 procent av eleverna tillgång till ett skolbibliotek som är bemannat minst på halvtid. Motsvarande siffra för de fristående skolorna är bara 17 procent. I sammanhanget är det viktigt att påpeka att friskolor dessutom är tydligt överrepresenterade bland de större skolorna. Att deras sämre tillgång skulle bero på många små enheter stämmer därmed inte.

Över lag är de kommuner som själva lämnat svar på remissen om utredningen Skolbibliotek för bildning och utbildning positiva till förslagen. Därmed råder samsyn mellan enskilda kommuner, såväl de största som flera av de minsta, de idéburna skolornas samarbetsorganisation och DIK. Det är dock förvånande att kommunernas samarbetsorganisation så tydligt avviker från de enskilda kommunerna i sitt remissvar. SKR avstyrker krav på skolbibliotek på varje skolenhet och godtar inte ens utredningens förslag till undantag vid särskilda skäl. Därvidlag ligger SKR närmare Friskolornas riksförbund i synen på skolbibliotek.

För att råda bot på situationen och ge skolbiblioteken den roll och de förutsättningar som de förtjänar och som är nödvändiga för Sverige som bildnings- och kunskapsnation är det viktigt att utredningsförslagen genomförs. Som DIK påpekat i sitt remissvar är det dock nödvändigt att se förslagen som en helhet och inte plocka enbart enstaka delar.

Dagens problem med bristfällig statistik bör åtgärdas genom att Skolverkets årliga statistik över pedagogisk personal i landets alla skolor kompletteras med personal som är knuten till skolbiblioteket. Det skulle få flera effekter.

För det första skulle det bli tydligare att skolbiblioteket ska vara en del i den pedagogiska verksamheten.

För det andra skulle det vara ett snabbt och enkelt sätt att samla in statistik som ger en viktig indikation på hur skolbiblioteksverksamheten utvecklas över hela landet. Detta eftersom det redan finns upparbetade rutiner för att samla in statistiken, och det sker dessutom i praktiken helt utan bortfall. Samtliga skolor finns med.

För det tredje är det Skolverkets statistik som är mest tillgänglig. Den är därmed vanligast att använda vid jämförelser mellan skolor, både av föräldrar och av kommunpolitiker.

För det fjärde skulle förändringar och trender vad gäller skolbibliotek kunna följas mycket enklare och snabbare än i dag.

En del av utredningsförslagen kräver riksdagsbeslut, men det finns flera saker som regeringen kan genomföra på egen hand. Det handlar då om saker som inte kräver lagändring utan endast justeringar i regleringsbrev till myndigheter och förordningstext. Hit hör frågorna om bättre statistik.

Referenser

- DIK** (2021). Yttrande: Skolbibliotek för bildning och utbildning, SOU 2021:3.
- Eriksson, C. & Drejstam, L.** (2015). *Källkritik i de nationella proven*.
- Friskolornas riksförbund** (2021). Friskolornas riksförbunds yttrande över delbetänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3).
- Gärdén, C.** (2017). *Skolbibliotekets roll för elevers lärande: en forsknings- och kunskapsöversikt år 2010-2015*. Stockholm: Kungliga biblioteket.
- Hamilton, U.** (2021). *Lugn och ro viktigare än detaljstyrning*. Biblioteksbladet, 25 januari 2021.
- Idéburna skolors riksförbund** (2021). Idéburna skolors riksförbunds remissvar på betänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3).
- Kungliga biblioteket** (2013). *Skolbibliotek 2012*.
- Kungliga biblioteket** (2022). *Biblioteksstatistik*. <https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksstatistik.html> [2022-05-22].
- Liberalerna** (2022). *Bibliotek*. Liberalerna. <https://www.liberalerna.se/politik/bibliotek> [2022-05-6].
- Prop. 2009/10:165** (2010). *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet*, Proposition 2009/10:165.
- Regeringskansliet, R. och** (2021). *Remiss av SOU 2021:3 Skolbibliotek för bildning och utbildning*. Regeringskansliet. <https://www.regeringen.se/remisser/2021/03/remiss-av-sou-20213-skolbibliotek-for-bildning-och-utbildning/> [2022-05-22].
- Sandberg, T.** (2014). *Avstånd och användning: en jämförande studie av lärares användning av skolbibliotek i undervisningen*. Student thesis. Uppsatser inom biblioteks- & informationsvetenskap.
- Skolinspektionen** (2018). *Skolbiblioteket som pedagogisk resurs*, 41.
- Skolinspektionen** (2022). *Starta fristående skola*. Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/rad-och-vagledning/fragor-och-svar/starta-fristaende-skola/> [2022-05-13].
- Skollag 2010:800** (2022). Skollag (2010:800) Svensk författningssamling 2010:2010:800 t.o.m. SFS 2022:275 – Riksdagen.
- Skolverket** (2011). *Läroplan (Lgr11) för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*.

Skolverket (2022). Statistik. <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik> [2022-05-22].

SKR (2021a). *Kommuner måste få bestämma om skolbibliotek.*

SKR (2021b). Sveriges kommuner och regioners remissvar på betänkandet Skolbibliotek för bildning och utbildning (SOU 2021:3).

Socialdemokraterna (2021). Vi bygger landet med kunskap 2021.pdf.

SOU 2021:3, Utredningen om stärkta skolbibliotek och läromedel (2021). Skolbibliotek för bildning och utbildning.

Sveriges Radio (2021). *Krav på bemannade skolbibliotek delar partierna.* Sveriges Radio, 2021.

Bilaga

DIK:s svar på remissen om SOU 2021:3 Skolbibliotek för bildning och utbildning

Yttrande_DIK_St_rkta_skolbibliotek_SOU_2021_03.pdf (ctfassets.net)

Du som har en akademisk examen och arbetar inom kultur, kommunikation eller kreativ sektor är välkommen som medlem i DIK!
dik.se/bli-medlem

**Facket för kultur,
kommunikation
och kreativ sektor**

DiK